

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Дырэктар Інстытута журналістыкі

_____ С. В. Дубовік
(подпіс) (І.ІпБ.Прозвішча)

_____ (дата зацвярджэння)

Рэгістрацыйны № УД- _____/р.

СУЧАСНАЯ БЕЛАРУСКАЯ МОВА

Вучэбная праграма для спецыяльнасцей:

1-23 01 08-01 (код спецыяльнасці)	“Журналістыка (друкаваныя СМІ)” (найменне спецыяльнасці)
1-23 01 08-02 (код спецыяльнасці)	“Журналістыка (аўдыявізуальная)” (найменне спецыяльнасці)
1-23 01 08-03 (код спецыяльнасці)	“Журналістыка (вэб-журналістыка)” (найменне спецыяльнасці)
1-23 01 08-04 (код спецыяльнасці)	“Журналістыка (менеджмент СМІ)” (найменне спецыяльнасці)

Факультэт журналістыкі

Кафедра стылістыкі і літаратурнага рэдагавання

Курс (курсы) 2

Экзамен 2 семестр _____
(семестр)

Семестр (семестры) 3, 4

Залік 1 семестр _____
(семестр)

Лекцыі 28
(колькасць гадзін)

Курсавы праект (праца) _____
(семестр)

Практычныя (семінарскія)
заняткі 28
(колькасць гадзін)

Лабараторныя
заняткі _____
(колькасць гадзін)

КСР 12
(колькасць гадзін)

Усяго аўдыторных гадзін па дысцыпліне
68

(колькасць гадзін)

Усяго гадзін

па дысцыпліне 128
(колькасць гадзін)

Форма атрымання вышэйшай
адукацыі дзённая

Склаў(ла) к.ф. н., дацэнт В. М. Самусевіч, С. К. Берднік, В. А. Горбач, ст. выкладчык В. Д. Бардзіян
(І. ІпБ. Прозвішча, ступень, званне)

2011 г.

Вучэбная праграма складзена на падставе тыпавай вучэбнай праграмы _”Сучасная беларуская мова” для вышэйшых навучальных устаноў рэгістрацыйны № ТД – Е.089 / тып. 27.01.2009

Разгледжана і рэкамендавана да зацвярджэння на пасяджэнні кафедры
стылістыкі і літаратурнага рэдагавання
(назва кафедры)

пратакол № _____
(дата, нумар пратакола)

Загадчык кафедры

_____ В. І. Іўчанкаў
(подпіс) (І.ІпБ.Прозвішча)

Адобрана і рэкамендавана да зацвярджэння вучэбна-метадычнай (метадычнай) камісіяй факультэта
журналістыкі

пратакол №1 ад _____
(дата, нумар пратакола)

Старшыня

_____ В. М. Самусевіч
(подпіс) (І.ІпБ.Прозвішча)

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПСКА

Мэтай курса “Сучасная беларуская мова” з’яўляецца прафесійна арыентаванае ўдасканаленне ўменняў і навыкаў валодання пісьмовай і вуснай формамі літаратурнай беларускай мовы, фарміраванне высокай культуры маўлення, засваенне тэарэтычнай базы, неабходнай для самастойнай вытворчасці рознажанравых тэкстаў функцыянальных стыляў беларускай мовы.

Задачы дысцыпліны:

- адлюстраванне непарыўнай сувязі паміж моўнымі заканамернасцямі і захоўваннем нормаў арфаграфіі, арфаэпіі, лексікі, словаўтварэння, граматыкі і стылістыкі;
- выпрацоўка ўменняў і навыкаў лексіка-граматычнай арганізацыі тэкстаў паводле нормаў сучаснай беларускай мовы;
- вывучэнне адметнасцей беларускай мовы на лінгвістычнай карце ўсходніх славян;
- вызначэнне і вытлумачэнне інтэрферэнтных з’яў пры дзяржаўным білінгвізме;
- вылучэнне заканамернасцей развіцця беларускай мовы на сучасным этапе.

У выніку вывучэння курса “Сучасная беларуская мова” студэнты *павінны ведаць:*

- асаблівасці функцыянавання беларускай мовы на сучасным этапе;
- метады і прыёмы фанетычнага, лексічнага, словаўтваральнага, граматычнага аналізу з мэтай выяўлення асноўных тэкстаўтваральных фактараў пабудовы публіцыстычнага твора;
- лінгвістычныя законы і прынцыпы пабудовы рознажанравых тэкстаў СМІ;
- класіфікацыю моў і месца беларускай мовы на лінгвістычнай карце свету;

умець:

- дыферэнцыраваць лексіка-граматычную структуру тэкстаў СМІ з мэтай вызначэння іх арталагічных характарыстык;
- вызначаць і кваліфікаваць інтэрферэнтныя парушэнні ў маўленні;
- вылучаць ды- і канвергентнасць беларускай і рускай моў, умець супастаўляць іх і даваць ім тыпалагічную характарыстыку;
- ствараць рознажанравыя тэксты і аналізаваць іх з пункту погляду лінгвістычнай арганізацыі;
- вызначаць маўленчыя факты ў тэкстах СМІ асістэмнага характару, рэдагаваць іх з пункту гледжання нарматыўнасці мовы.

Лекцыі маюць уводны, праблемны або абагульняючы (аглядны) характар. Асноўным прызначэннем іх з’яўляецца апісанне набыткаў і новых тэндэнцый развіцця мовы і мовазнаўства; інтэрпрэтацыя класічных і сучасных поглядаў на лексіка-семантычныя, словаўтваральныя факты; метадычныя рэкамендацыі па лексіка- і фразеалагічнай практыцы; вызначэнне тыповых памылак словаўжывання і словаўтварэння; сістэмнае азнаямленне з вучэбнай і навуковай літаратурай.

На лабараторных занятках прадугледжваецца выкананне заданняў, якія падсумоўваюць, абагульняюць і інтэрпрэтуюць вывучаны матэрыял, замацоўваюць набытыя веды. Творчы элемент садзейнічае далучэнню студэнта-журналіста да стварэння ўласнага тэксту і рэдактарскага прачытвання яго.

Усе віды вучэбных заданняў маюць паэтапны, сістэмны і пераемны характар у адпаведнасці з праходжаннем пэўнага раздзела мовазнаўства.

У практыцы выкладання сучаснай беларускай мовы актыўна выкарыстоўваюцца камп’ютарныя тэхналогіі (лекцыі-прэзентацыі, аўдыявізуальныя заданні да лабараторных заняткаў).

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

№ п/п	Найменне раздзелаў, тэм	Колькасць гадзін				
		Аўдыторныя				Самаст. праца
		Лекцыі	Практыч., семінары	Лаб. занят.	КСР	
1.	Агульнае апісанне беларускай граматыкі. Марфалогія.		2			
2.	Назоўнік. Асноўныя граматычныя катэгорыі. Дыктант		2			
3.	Прыметнік. Функцыянальная характарыстыка.		2			
4.	Функцыянальная характарыстыка займенніка і лічэбніка.		2			
5.	Дзеяслоў. Катэгарыяльныя значэнні. Асаблівасці функцыянавання. Дзеепрыметнік. Дзеепрыслоўе.		4			
6.	Прыслоўе. Словы катэгорыі стану. Дыктант		2			
7.	Тэсціраванне				2	
8.	Службовыя часціны мовы. Дыктант.				2	2
9–10.	Сінтаксіс як вучэнне пра спалучальнасць слоў і пабудову тэксту. Словазлучэнне. Сказ. Прэдыкатыўнасць, мадальнасць, інтанацыя.		2		2	
11.	Даданыя члены сказа		2			
12.	Аднасастаўныя сказы.		2			
13.	Просты сказ.		2			
14.	Складаны сказ.		2			
15.	Складаназалежныя сказы.		2			
16.	Складанае сінтаксічнае цэлае. Дыялагічнае адзінства		2			
17.	Пунктуацыя. Дыктант					2
18.	Тэсціраванне				2	

Вучэбна-метадычная карта

Нумар раздзела, тэмы, заняткаў	Назва раздзела, тэмы, заняткаў; пералік пытанняў, якія вывучаюцца	Колькасць аўдыторных гадзін				Магэрыяльнае забеспячэнне заняткаў (наглядныя, метадычныя дапаможнікі (і інш.))	Літаратура	Формы кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя (семіарскія) аняткі	Лабараторныя аняткі	Кантралюемая самастойная работа студэнта			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	<p><i>Агульнае апісанне беларускай граматыкі. Марфалогія.</i></p> <p>Сувязь граматыкі з фанетыкай і лексікалогіяй. Граматычнае значэнне, катэгорыя, форма. Сродкі і спосабы выражэння граматычных формаў. Агульныя паняцці марфалогіі. Парадыгматычныя здольнасці, сінтагматычныя размяшчэнні марфалагічных формаў.</p>		2				I (1, 2, 5, 14, 15), II (5)	
2.	<p><i>Назоўнік. Асноўныя граматычныя катэгорыі.</i></p> <p>Скланенне. Катэгорыя склону. Прынцыпы класіфікацыі па родах. Катэгорыя ліку, назоўнікі з суадноснымі формамі ліку. Асаблівасці выражэння катэгорыі ліку ва ўласных назоўніках у групах рэчыўных і абстрактных назоўнікаў.</p>		2				I (1, 2, 3, 4, 14, 15), II (5)	дыктант
3.	<p><i>Прыметнік. Функцыянальная характарыстыка.</i></p> <p>Асноўныя катэгарыяльныя значэнні і лексікаграфматычныя разрады. Якасныя прыметнікі (кароткія, сцягнутыя, усечаныя) формы, шляхі іх распазнавання. Ступені параўнання якасных прыметнікаў. Сінтэтычныя і аналітычныя формы ступеняў параўнання. Суплетывізм. Формы злятыва ў беларускай мове.</p>		2				I (1, 2, 5), II (1, 2, 4)	

4.	Функцыянальная характарыстыка займенніка і лічэбніка. Асаблівасці ўжывання займеннікаў розных разрадаў. Падзел лічэбнікаў па значэнні. Колькасныя лічэбнікі і іх групы. Зборныя лічэбнікі. Сінтаксічная сувязь лічэбнікаў з назоўнікамі. Абзначэнне прыблізнай і няпоўнай колькасці.		2				I (1, 2, 5), II (1, 2, 4)	
5.	Дзеяслоў. Катэгорыя значэнні. Асаблівасці функцыянавання. Дзеепрыметнік. Дзеепрыслоўе. Пераходныя і непераходныя. Зваротныя і незваротныя. Катэгорыя стану. Асаблівасці граматычнага выражэння катэгорый незалежнага, залежнага і зваротна-залежнага (сярэдняга) стану. Сінаніміка стану дзеяслова. Сродкі сінанімічнай замены дзеепрыметнікаў. Ад'ектывацыя дзеепрыметнікаў. Асаблівасці функцыянавання дзеепрыслоўяў. Адвербіялізацыя дзеепрыслоўяў.		4				I (1, 2, 3, 5), II (1, 2, 4)	мікразалік
6.	Прыслоўе. Словы катэгорыі стану. Марфалагічныя прыметы і марфалагічная структура, сінтаксічная роля прыслоўяў. Формы прыслоўяў са значэннем ацэнкі і меры якасці. Прадуктыўнасць / непрадуктыўнасць утварэння прыслоўяў. Гісторыя вылучэння ў самастойную часціну мовы безасабова-прэдыкатыўных слоў. Функцыянальная характарыстыка.		2				I (1, 2, 3, 5), II (2, 4)	дыктант
7.	Тэсціраванне.				2			тэст
8.	Службовыя часціны мовы. Выклічнік. Мадальныя словы. Гукаперайманні.						I (1, 5), II (2, 4)	дыктант
9.	Сінтаксіс як вучэнне пра спалучальнасць слоў і пабудову тэксту		2				I (1, 6, 9), II (2, 4)	

10.	Словазлучэнне. Сказ. Прэдыкатыўнасць, мадальнасць, інтанацыя. Тыпы словазлучэнняў. Віды сувязі. Асаблівасці беларускага кіравання. Граматычныя катэгорыі асобы, часу і іх структурная роля ў афармленні сказа. Класіфікацыя сказаў. Даданыя члены сказа.		2		2		I (1, 6, 9), II (2, 4)	мікразалік
11.	Аднасастаўныя сказы. Сказы нерасчлянёнага тыпу. Няпоўныя з аднароднымі членамі, зваротак.		2				I (1, 6, 9), II (2, 4)	
12.	Просты сказ. Семантычная арганізацыя. Камунікатыўная парадыгма сказа. Парадак слоў у сказе.		2				I (1, 6, 9), II (2, 4)	
13.	Складаны сказ. Граматычная прырода, будова, значэнне, сувязь частак. Тыпы сказаў. Складаназлучаны сказ.		2				I (1, 6, 9), II (2, 4)	
14.	Складаназалежныя сказы. Сродкі сувязі частак. Віды даданых частак. Складаныя бяззлучніковыя сказы. Складаныя сказы з рознымі відамі сувязі.		2				I (1, 6, 9), II (2, 4)	
15.	Складанае сінтаксічнае цэлае. Дыялагічнае адзінства		2		2			мікразалік
16.	Пунктуацыя. Сінтаксічная, сэнсава размежаваная і стылістычная функцыя знакаў прыпынку.						I (1, 8, 9), II (2)	дыктант
17.	Тэсціраванне				2			тэст

ІНФАРМАЦЫЙНАЯ ЧАСТКА

ЛІТАРАТУРА

І. Асноўная

1. Арутюнова, Н. Д. Язык и мир. – М., 2002.
2. Беларуская граматыка (1 ч.). – Мінск, 1985.
3. Беларуская граматыка / Пад рэд. М. С. Яўневіча. – Мінск, 1991.
4. Бурак, Л. І. Пунктуацыя беларускай мовы. Даведнік. – Мінск, 1980.
5. Бурак, Л. І. Сінтаксіс сучаснай беларускай мовы. – Мінск, 1990.
6. Владимірова, Т. Е. Призванные в общение. Русский дискурс в межкультурной коммуникации. – М., 2007.
7. Мотиенко, В. Н., Никитина, Т. Г. Большой словарь русского жаргона. – Санкт-Петербург, 2000.
8. Наркевіч, А. І. Назоўнік. Граматычныя катэгорыі і формы. – Мінск, 1976.
9. Плотнікаў, В. А., Антанюк, Л. Н. Беларуская мова: лінгвістычны кампендыум. – Мінск, 2003.
10. Сямешка, Л. І., Шкраба, І. Р., Бадзевіч, З. І. Курс беларускай мовы. – Мінск, 1996.
11. Шуба, П. П. Сучасная беларуская мова. Марфалогія. – Мінск, 1987.
12. Шуба, П. П. Лекцыі па беларускай марфалогіі. – Мінск, 1975.
13. Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі (новая рэдакцыя). – Мінск, 2008.
14. Іўчанкаў, В. І. Беларускі правапіс у апорных схемах: паводле новай рэдакцыі “Правіл беларускай арфаграфіі і пунктуацыі” / В. І. Іўчанкаў. – Мінск : Пачатковая школа, 2010. – 56 с.
15. Іўчанкаў, В. І. Беларуская арфаграфія: апавяданні і гісторыі / В. І. Іўчанкаў. – Мінск : Пачатковая школа, 2010. – 304 с.

ІІ. Дадатковая

1. Абабурка, М. Культура беларускага маўлення. – Мінск, 1994.
2. Беларуская мова. Энцыклапедыя. – Мінск, 1994.
3. Іўчанкаў, В. І. Дыскурс беларускіх СМІ. Арганізацыя публіцыстычнага тэксту. – Мінск, 2003.
4. Сцяцко, П. Культура мовы. – Мінск, 2002.
5. Беларускі арфаграфічны слоўнік / Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Інстытут мовы і літаратуры імя Я. Коласа і Я. Купалы; уклад. Л. П. Кунцэвіч, І. І. Кандраценя ; пад рэд. А. А. Лукашанца. – Мінск : Беларуская навука, 2009. – 695 с.
6. Іўчанкаў, В. І. Медыярыторыка : рытарычныя асновы журналістыкі, лінгвістыка публіцыстычнага тэксту, дыскурсны аналіз СМІ : курс лекцый / В. І. Іўчанкаў. – Мінск : Адукацыя і выхаванне, 2009. – 280 с.

ДАПАЎНЕННІ І ЗМЯНЕННІ
ДА ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ ПА ВЫВУЧАЕМАЙ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ
НА _____ / _____ НАВУЧАЛЬНЫ ГОД

№ п/п	Дапаўненні і змяненні	Падстава

Вучэбная праграма перагледжана і адобрана на пасяджэнні кафедры

_____ (пратакол № _____ ад _____ 200 ____ г.)
(назва кафедры)

Загадчык кафедры

_____ (ступень, званне) _____ (подпіс) _____ (І.ІнБ.Прозвішча)

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Дэкан факультэта

_____ (ступень, званне) _____ (подпіс) _____ (І.ІнБ.Прозвішча)